

บทความจากเว็บไซต์
มหาวิทยาลัยเที่ยงคืน

<http://www.midnightuniv.org>

เรื่อง

นาฬิกากับอำนาจที่มองไม่เห็น

โดย

ชนัย เกตวงกต

เผยแพร่สำหรับ eReader

โดย

วิชณู เอื้อชูเกียรติ

31 พฤษภาคม 2553

นาฬิกากับอำนาจที่มองไม่เห็น

ธัญญ์ เกตวงกต

นักศึกษาระดับปริญญาโท

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มนุษย์ประดิษฐ์สิ่งต่างๆ ขึ้นมาใช้ในโลกนี้ ด้วย
จุดมุ่งหมายเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ หรือ
เพิ่มความสะดวกสบายให้แก่ชีวิตมนุษย์มากยิ่งขึ้น แต่
หลายต่อหลายสิ่งที่มีมนุษย์ผลิตขึ้น กลับเข้ามาควบคุมกำกับ
ร่างกายมนุษย์มาก จนกระทั่งชีวิตมนุษย์ต้องอยู่ภายใต้การ
ควบคุมของสิ่งประดิษฐ์เหล่านั้น อันหมายถึงชีวิตไม่มีความ
สะดวกสบายเพิ่มมากขึ้น แต่เป็นเพียงการเปลี่ยนรูปแบบ
วิถีชีวิตไปเท่านั้น เช่น รถยนต์ถูกผลิตขึ้นเพื่อให้มนุษย์
เดินทางไปยังที่ห่างไกลได้ด้วยเวลาที่รวดเร็วขึ้น แต่ทุกวันนี้
แม้จะเดินทางด้วยรถยนต์ที่เร็วขึ้น แต่ชีวิตกลับไม่เคยมีเวลา
ว่างมากขึ้น หรือหลายครั้งชีวิตกลับวุ่นวายมากกว่าที่เคย
เป็นมา

นาฬิกาเป็นสิ่งประดิษฐ์อีกสิ่งหนึ่ง ถูกผลิตขึ้นด้วยความสามารถของมนุษย์ต่อการพยายามจัดระเบียบความคิดเกี่ยวกับเวลา (นามธรรม) ให้มีลักษณะเป็นรูปธรรมจับต้องได้ เพื่อใช้สำหรับบอกเวลา อันนำไปสู่ประโยชน์ต่างๆ มากมายแก่ชีวิตมนุษย์ เช่น ความสามารถในการจัดแบ่งเวลา การเสริมสร้างองค์ความรู้ของสาขาวิชาต่างๆ เป็นต้น ซึ่งนาฬิกาถือได้ว่าเป็นสิ่งประดิษฐ์ชิ้นหนึ่งที่มีส่วนสร้างประวัติศาสตร์ของโลกให้มีความก้าวหน้าเช่นทุกวันนี้ ซึ่งนาฬิกาไม่เพียงมีประโยชน์ดังกล่าวข้างต้นเท่านั้น แต่เวลาภายใต้นาฬิกาที่เที่ยงตรง ชัดเจน ทำให้ชีวิตมนุษย์ถูกจัดการควบคุมร่างกายภายใต้นาฬิกาที่เคร่งครัดเช่นเดียวกัน

มิเชล ฟูก็อดต์, โรลองด์ บาร์ตส์, และนาฬิกา

ดั่งเห็นได้จากผลสำรวจความคิดเห็นของบริษัท “ทีเอ็นเอส” ที่สำรวจทัศนคติของผู้ใหญ่ชาวอังกฤษ 2,584 คน ต่อสิ่งประดิษฐ์ที่ทำให้รำคาญใจที่สุด นาฬิกาปลุกเป็น

สิ่งประดิษฐ์ที่ติดหนึ่งในห้าอันดับสิ่งประดิษฐ์ที่มนุษย์ไม่
อยากให้มีการประดิษฐ์ขึ้นมามากที่สุด¹ ซึ่งบทความชิ้นนี้
จะพยายามเสนอแง่มุมของนาฬิกากับกระบวนการ
สร้างความหมาย และกลวิธี/เทคนิคของกระบวนการ
สร้างความหมายต่าง ๆ เหล่านั้น โดยแสดงให้เห็นผ่าน
กระบวนการทำงานของอำนาจ (วาทกรรม) แบบมิเชล ฟู
โกต์ (Michel Foucault, 1926-1984) และคันทามายาคติ
ของความหมายที่ซ่อนอยู่ (สัญวิทยา) แบบโรลองด์ บาร์ตส์
(Roland Barthes, 1905-1980)

การศึกษาวาทกรรมในบทความนี้คือ การศึกษา
เพื่อจะมุ่งหากระบวนการสร้าง/ผลิต (constitute)

¹ โหวตการาโอเกะเป็นสิ่งประดิษฐ์ยอดเยี่ยม ชาวอังกฤษบนเบือฟังคนร้องเพลงไม่
เอาไหน, ไทยโพสต์, 12 มกราคม 2552. และ สุทธาสินี จิตรกรรมไทย, “การาโอ
เกะ’ สิ่งประดิษฐ์ที่ไม่น่ามีอยู่บนโลก!...?”, มติชน, 18 มกราคม 2552, หน้า 17.
สิ่งประดิษฐ์ที่ไม่อยากให้มีการประดิษฐ์มากที่สุดคือ เครื่องการาโอเกะ โทรทัศน์
ที่นำเสนอกีฬาตลอด 24 ชั่วโมง เครื่องเล่นวีดีโอเกมส์ โทรศัพท์มือถือ และ
นาฬิกาปลุก.

เอกลักษณ์ (identity) และความหมายแก่สิ่งต่างๆ² โดยการวิเคราะห์วาทกรรมดังกล่าว (discourse analysis) กระทำโดยการศึกษาระดับต้นถึงกระบวนการ ขั้นตอน ลำดับเหตุการณ์ และรายละเอียดปลีกย่อยต่อการสร้างอัตลักษณ์และความหมายให้กับสิ่งนั้นๆ³(**) เพราะฉะนั้นบทความชิ้นนี้จะไม่ได้ศึกษาเพื่อหาความหมายของอำนาจ แต่จะศึกษาอำนาจในอีกลักษณะหนึ่ง กล่าวคือ ศึกษาอำนาจที่อยู่ในความสัมพันธ์ระหว่างนาฬิกากับการสร้างความหมายต่างๆ ที่มีผลต่อการเข้ามาจัดการกับชีวิตร่างกายของมนุษย์ และกลวิธีการนำเสนอของกระบวนการสร้างความหมายเหล่านั้น

สัญวิทยาของโรลองด์ บาร์ตส์ คือการศึกษาเพื่อจะแบ่ง/ผ่าสิ่งต่างๆ เพื่อศึกษาหามายาคติที่ถูกปิดบัง/อำพราง

² ไชยรัตน์ เจริญสิน โอฟาร, วาทกรรมการพัฒนา : อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณ์ และความเป็นอื่น (กรุงเทพฯ : วิทยา, 2543), หน้า 19-20.

³ ไชยรัตน์ เจริญสิน โอฟาร, วาทกรรมการพัฒนา : อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณ์ และความเป็น, หน้า 27-28.

ซึ่งมายาคติ (myth/alibi/doxa) หมายถึง ความคิดความเชื่อที่คนส่วนใหญ่ในสังคมยอมรับโดยไม่ตั้งคำถาม และเป็นความคิดความเชื่อที่สอดคล้องกับระบบอำนาจที่ดำรงอยู่ในสังคมในขณะนั้น ดังนั้นสิ่งต่างๆ รอบตัวจึงไม่ใช่เรื่องธรรมชาติแต่เป็นผลผลิตของสังคม⁴ โดยจะศึกษาหาความจริงเกี่ยวกับความคิดความเชื่อในสิ่งที่ศึกษานั้นๆ เอง โดยบทความนี้จะแบ่ง/ผ่าตัวอย่างบางตัวอย่าง เพื่อแสดงให้เห็นถึงมายาคติที่ถูกบิดเบือน/ทำให้พรัมัวอยู่ในสังคมต่อการศึกษานานาชาติ

การศึกษาเพื่อหามายาคติเป็นการศึกษาจากระบบสัญลักษณ์ของภาษาที่มีอยู่ก่อนแล้ว ถือเป็นระบบสัญลักษณ์วิทยาระดับที่สอง (second-order semiological system) ซึ่งสิ่งที่ถูกศึกษาจะถูกลดทอนให้กลายเป็นเพียงวัตถุดิบที่มีหน้าที่เป็นเพียงรูปสัญลักษณ์ใหม่ (form) ของมายาคติ (สัญลักษณ์) ของความหมายชุดที่หนึ่ง (ภาษา) ส่วน

⁴ ไชยรัตน์ เจริญสิน โอฟาร, *สัญวิทยา, โครงสร้างนิยม, หลังโครงสร้างนิยม กับ การศึกษารัฐศาสตร์* (กรุงเทพฯ : วิชาษา, 2545), หน้า 95-96.

ความหมายสัญลักษณ์ของมายาคติคือ ความคิด (concept) ดังนั้นมายาคติคือ ระบบการสร้างความหมายชุดที่สองของสังคม ที่วางอยู่บนระบบของภาษา (ความหมายชุดที่หนึ่ง) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงโครงสร้างความหมายหลักที่สังคมยอมรับร่วมกัน⁵ ดังตารางต่อไปนี้...

ระบบสัญลักษณ์ของภาษา (ความหมายชุดที่หนึ่ง)	1. รูปสัญลักษณ์	ความหมายสัญลักษณ์
	3. สัญลักษณ์	
มายาคติ (ความหมายชุดที่สอง)	I รูปสัญลักษณ์ใหม่ (form)	II ความหมายสัญลักษณ์ (concept)
III สัญลักษณ์		

ถึงแม้ว่าการวิเคราะห์วาทกรรมแบบฟูโกต์ และการศึกษาสัญวิทยาแบบโรลองด์ บาร์ตส์ จะมีกรอบความคิดที่จะศึกษาไปคนละด้าน และวิเคราะห์ออกมาคนละลักษณะ เหมือนเหรียญสองด้าน ซึ่งมีทั้งจุดเด่นและจุดด้อยของตนเอง ซึ่งบทความนี้จะพยายามเชื่อมวิธีวิทยาทั้ง

⁵ ไชยรัตน์ เจริญสิน โอฟาร, *สัญวิทยา, โครงสร้างนิยม, หลังโครงสร้างนิยม กับ การศึกษารัฐศาสตร์*, หน้า 133-159.

สองแบบมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ร่วมกัน โดยเลือกใช้จุดเด่นของวิธีวิทยาทั้งสองมาอธิบายความหมายของนาฬิกา โดยเนื้อหาภาพรวมของบทความ ใช้การวิเคราะห์วาทกรรมแบบฟูโกต์ต่อการมุ่งหากระบวนการสร้างความหมาย และกลวิธี/เทคนิคต่อการสร้างความหมายของนาฬิกา เพราะการศึกษาวาทกรรมของฟูโกต์ จะแสดงให้เห็นถึงปฏิบัติการของอำนาจที่กระทำต่อร่างกายมนุษย์ได้อย่างดี และใช้สัญวิทยาแบบโรลองด์ บาร์ตส์ เพื่ออธิบายมายาคติที่ถูกบิดเบือน/ทำให้พรัมัวต่อกรณีตัวอย่างเฉพาะ เนื่องจากการศึกษาแบบสัญวิทยาของบาร์ตส์จะเผยความคิด/ความเชื่อที่ซ่อนอยู่ของคนในสังคมผ่านสิ่งประดิษฐ์ของมนุษย์

นาฬิกาับกระบวนการสร้างความหมาย

นาฬิกาเป็นสิ่งประดิษฐ์ที่มีใช้อยู่โดยทั่วไป สามารถแบ่งออกเป็นสองชนิด⁶ คือชนิดว็อลช (watch) และชนิดคล็อค

⁶ การจำแนกชนิดของนาฬิกาเป็นสองชนิด ได้มาจาก พิพัฒน์พันธุ์ สุวรรณอักษร, การผลิต การส่งออก และการนำเข้านาฬิกาและชิ้นส่วนประกอบของนาฬิกาของ

(clock) ซึ่งนาฬิกาทั้งสองแบบยังสามารถจำแนกแยกย่อยลงไปได้อีก ได้แก่

1. นาฬิกาชนิดวอช แบ่งได้เป็น 3 แบบ ได้แก่ ไขลาน (Mechanical Winding), ควอทซ์ (Quartz) และระบบตัวเลขเรืองแสง (Digital) เช่น นาฬิกาข้อมือ เป็นต้น
2. นาฬิกาชนิดคล็อก เช่น นาฬิกาแขวน, นาฬิกาปลุก, นาฬิกาติดตู้, นาฬิกาตั้งโต๊ะ เป็นต้น

นาฬิกามีลักษณะรูปร่างที่หลากหลาย ทั้งรูปทรงขนาด รวมถึงจุดมุ่งหมายที่ใช้สอย ซึ่งลักษณะของนาฬิกาที่แตกต่างกัน ล้วนมีความหมายโดยตัวของมันเอง เหมือนดังที่โรลองด์ บาร์ตส์ กล่าวว่า “ไม่มีโลกแห่งความเป็นจริงรออยู่เบื้องหน้า และเบื้องหลัง ให้คนเขียนเขียนถึง (นักประดิษฐ์

ประดิษฐ์นาฬิกาขึ้น) แต่คนเขียน มีส่วนอย่างมากในการสร้างและประกอบความจริงที่ว่านี่ขึ้นมา”⁷

นักประดิษฐ์นาฬิกาไม่สามารถครอบงำความเป็นไปของนาฬิกาอย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด หลังจากนาฬิกาเป็นสินค้าออกสู่ตลาด นาฬิกากลายเป็นพื้นที่ชนิดพิเศษ หรือ heterotopia⁸ ที่มีความหมายของตัวเอง และมีการต่อสู้ช่วงชิงเกี่ยวกับการสร้างความหมายใหม่ให้เกิดขึ้นไปพร้อมๆ กัน ซึ่งนาฬิกาเป็นพื้นที่เฉพาะแบบหนึ่งที่มีบทบาทเหมือนผู้กระทำการผลิต/สร้างความหมายให้แก่ผู้ใช้นาฬิกาด้วยเช่นกัน กล่าวคือ

⁷ ไชยรัตน์ เจริญสิน โอปาร์, *สัญวิทยา, โครงสร้างนิยม, หลังโครงสร้างนิยม* กับ *การศึกษารัฐศาสตร์*, หน้า 129.

⁸ พื้นที่ชนิดพิเศษ หรือ heterotopia หมายถึง พื้นที่ที่กลายเป็นสนามทางอำนาจให้บุคคลต่างๆ เข้ามาช่วงชิงอำนาจการนำ พิจารณาเพิ่มเติมที่ได้ ไชยรัตน์ เจริญสิน โอปาร์, *วาทกรรมการพัฒนา : อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณะ และความเป็นอื่น*, หน้า 196-205.

ประการแรก นาฬิกาเปลี่ยนชีวิตมนุษย์จากผู้

สามารถต่อรองกับเวลาที่ไม่แน่นอน กลายเป็นผู้สยบยอมต่อเวลาภายใต้เข็ม/ตัวเลขของนาฬิกา อดีตมนุษย์ผู้เรียนรู้การคาดเดาเวลาจากพระอาทิตย์และดวงดาว เพื่อคำนวณเวลาคร่าวๆ ต่อการจัดการชีวิตประจำวัน ตั้งแต่การตื่นนอน กินข้าว ทำงานเกี่ยวกับการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ และเวลาพักผ่อน ล้วนแต่มีความยืดหยุ่นให้มนุษย์เป็นผู้ “เล่น” กับเวลา แต่เมื่อนาฬิกาเริ่มแพร่หลายเวลาของมนุษย์จึงค่อยๆ ถูกจัดระเบียบชีวิตประจำวัน ตั้งแต่การตื่นนอนภายใต้นาฬิกาปลุกอันเที่ยงตรง เวลาทำงานที่บังคับแน่นอน ประมาณหนึ่งในสามของวัน เวลาพัก-กินข้าวที่สอดคล้องกับการทำงาน และเวลานอนที่เพียงพอ ทำให้มนุษย์กลายเป็นผู้สยบยอมต่อการจัดการเวลาที่เคร่งครัด

นอกจากนี้ความแตกต่างระหว่างนาฬิกาที่มี

หน้าปัดบอกเวลาเป็นแบบระบบตัวเลขเรืองแสง (digital) กับแบบเข็มทั้งมีและไม่มีเข็มวินาทีก็ส่งผลกระทบต่อมนุษย์แตกต่างกัน กล่าวคือ นาฬิกาแบบระบบตัวเลขเรืองแสง

และนาฬิกาแบบเข็มที่บอกเวลา นาฬิกา และวินาทีที่ชัดเจน เปลี่ยนตัวเลข/เข็มต่างๆ วินาที แสดงถึงการเคลื่อนผ่านของ เวลาทุกๆ วินาทีเท่าๆ ที่ขีดความสามารถของมนุษย์จะจับ วัดได้ ซึ่ง George Beard ได้ประณามความสมบูรณ์ของ นาฬิกา และการประดิษฐ์คิดค้นนาฬิกาข้อมือขึ้นมาใน วารสาร American Nervousness ว่า มันทำให้เกิดอาการ ประสาทเกี่ยวกับเรื่อง"ความล่าช้าหรือเสียเวลาไปเพียง ชั่วขณะสั้นๆ ซึ่งอาจทำลายความหวังต่างของช่วงเวลาใน การดำรงชีวิต"⁹ แสดงถึงอำนาจของการเข้าจัดการควบคุม กับชีวิตร่างกาย มากกว่านาฬิกาที่ไม่ได้บอกเวลาที่ชัดเจน เป็นนาฬิกาหรือวินาทีที่เที่ยงตรง ซึ่งสามารถเห็นได้ชัดเจนจาก ชีวิตประจำวันเกี่ยวกับการตอกบัตรเข้า-ออกงานของ พนักงานบริษัท โดยเครื่องตอกบัตรจะแสดงและบันทึกเวลา

⁹ Stephen Kern, *The Culture of Time and Space, 1880-1918* สมเกียรติ ตั้งนโม แปลและเรียบเรียง ในการทำความเข้าใจมิติของเวลา ธรรมชาติของเวลา : The Nature of Time,

<http://www.midnightuniv.org/midnight2545/document9714.html> ดูเมื่อวันที่ 17

การทำงานของพนักงานเป็นระบบตัวเลขเรียงแสงอย่าง
ละเอียดทั้งชั่วโมง นาที และวินาที

ซึ่งเมื่อพิจารณาแบบมายาคติของบาร์ตส์จะเข้าใจ
ได้ว่า รูปสัญลักษณ์คือ การแสดงเวลาการทำงานของพนักงาน
โดยมีความหมายของสัญลักษณ์ที่ต้องการจะสื่อคือ ควบคุม
การตรงต่อเวลาของพนักงาน และมายาคติที่ถูกบิดเบือน/
ทำให้พรัมัวคือ การจัดวางมนุษย์เป็นเพียงองค์ประกอบ
หนึ่งของการทำงานให้มีลักษณะที่เที่ยงตรงควบคุมได้
เหมือนเครื่องจักร ภายใต้ความคิดแบบทุนนิยมที่จะใช้
ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด หรืองานของฟูโกต์ที่แสดง
ให้เห็นในบทความเรื่องร่างกายได้บงการของทหาร ที่จะถูก
จัดตารางเวลาอย่างเคร่งครัดเป็นนาที เช่น “8.45 น. ครูเข้า
มาในห้องเรียน 8.52 น. ครูเรียกนักเรียนเข้าชั้นเรียน 8.56
น. นักเรียนเข้าห้องและสวดมนต์ 9.00 น. นักเรียนเข้า
ประจำที่มานั่งของตน 9.04 น. เริ่มบทเรียนแรก 9.08 น.
เสร็จสิ้นการเขียนตามคำบอก 9.12 น. เริ่มบทเรียนต่อไป
 ฯลฯ” หรือการกำหนดความละเอียดซับซ้อนเชิงเวลาให้กับ

อากัปกิริยา เช่น เวลาก้าวเท้าของทหารแต่ละท่าใช้เวลาที่
วินาที หรือการกำหนดเวลาเข้า-ออกงาน รวมถึงเวลาพัก
ระหว่างวันผ่านการตอกบัตร เป็นต้น การควบคุมเวลา
ดังกล่าว จะต้องใช้นาฬิกาที่มีความละเอียดระดับนาฬิกาและ
วินาที เพื่อเข้าควบคุมกิจกรรมต่างๆของมนุษย์¹⁰ เป็นต้น

นอกจากนี้การมองเวลาผ่านนาฬิกาแบบเข็มและ
ระบบตัวเลขเรืองแสง ยังทำให้เห็นความสัมพันธ์เกี่ยวกับ
ความต่อเนื่องของเวลาที่แตกต่างกัน กล่าวคือ นาฬิกาแบบ
เข็มที่หมุนเป็นวงกลมจะสร้างกรอบความคิดให้แก่ผู้มอง
เข้าใจถึงอดีต ปัจจุบันและอนาคต ซึ่งพบได้ทั่วไปจาก
ภาพยนตร์ย้อนเวลาที่จะแสดงฉากการย้อนเวลาด้วยการ
เดินถอยหลังกลับผ่านนาฬิกาแบบเข็ม ขณะที่นาฬิกาแบบ
ระบบตัวเลขเรืองแสงทำให้เห็นเวลาหยุดนิ่งอยู่ที่เวลา
ปัจจุบัน ซึ่งเหมาะจะใช้สำหรับบอกถึงฤกษ์ยามที่สำคัญได้

¹⁰ สรุปความจาก มิเชล ฟูโกต์ เขียน, ร่างกายใต้บังคับ *The chapter "Les corps dociles" from *Surveiller et punir,** ทองกร โภคธรรม แปล, นพพร ประชากุล บก. (กรุงเทพฯ : คบไฟ, 2547), หน้า 33-48.

อย่างเที่ยงตรง เช่น ช่วงเวลานับถอยหลังเพื่อก้าวข้ามปีใหม่ (count down) หรือฤกษ์เวลาแต่งงานของไทยที่เวลา 9.09.09 น. เป็นต้น

ประการที่สอง นาฬิกาเปลี่ยนเวลาให้กลายเป็น
ทุน สิ่งคมทุกสิ่งคมย่อมมีเวลาเป็นของตัวเอง แม้กระทั่ง
อดีตที่ไม่มีเครื่องวัดที่มาตรฐานเฉกเช่นเดียวกับปัจจุบัน แต่
ก็สามารถจะคาดเดาเวลาคร่าวๆ ได้จากพระอาทิตย์ขึ้นหรือ
ตก ซึ่งสิ่งคมเกษตรแบบอดีต เวลาย่อมไม่ต้องการช่วงวินาที
ที่แน่นอนตายตัว เช่น ตื่นเช้าเพราะไก่อ้วนหรือนาฬิกา
ชีวภาพในตัวมนุษย์เอง และออกไปทำงานในไร่ในสวน ตก
เย็นดวงอาทิตย์เริ่มจะลับขอบฟ้าก็กลับบ้านมาพักผ่อน
วงจรชีวิตคงไม่ต้องการเวลาที่แน่นอนเป็นนาที วินาที แต่ผูก
โยงกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว ทั้งดวงอาทิตย์ ดวงดาว ดวง
จันทร์ เป็นต้น

ต่อมาเมื่อเข้าสู่โลกของทุนนิยม ด้วยนิยามแห่ง
“การผลิตที่ใช้ต้นทุนน้อยที่สุด เพื่อให้ได้กำไรสูงสุด” ดังนั้น

เวลาซึ่งมีส่วนสำคัญด้วยเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะเพิ่มกำไรมากที่สุด ดังเห็นได้จากการผลิตสินค้าชนิดหนึ่งในปริมาณเท่าๆ กัน การผลิตที่ใช้เวลาได้น้อยที่สุด ย่อมก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้เวลาเริ่มเข้ามาผูกโยงกับวิธีคิดแบบทุนนิยมมากขึ้น เวลาจึงเป็นส่วนสำคัญต่อการวางแผนการผลิต ที่พร้อมจะจัดวางแรงงาน (มนุษย์) เหมือนชิ้นส่วนหนึ่งของเครื่องจักรที่สามารถจะถูกเคลื่อนย้ายไปยังจุดต่างๆ ตามระยะเวลาที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพสูงสุด ผ่านองค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการเวลาต่างๆ เช่น การเคลื่อนย้ายจัดวางตำรวจจราจรบนถนนเพิ่มมากขึ้น ในช่วงเวลาเลิกงานของบริษัท องค์กร หรือสถาบันต่างๆ เป็นต้น

การหา “ซื้อเวลา” เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งที่บ่งบอกถึงความสำคัญของเวลาที่เป็นทุนรูปแบบหนึ่ง ซึ่งบุคคลแต่ละคนจะสามารถเลือกใช้เวลาที่มีเท่ากันของแต่ละวันได้อย่างไรเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด บุคคลที่มีทุนรูปแบบอื่นมากพอจะสามารถนำมาแลกเปลี่ยนกับเวลา เช่น เศรษฐีซื้อยอม

สามารถเดินทางจากกรุงเทพฯไปเชียงใหม่ด้วยระยะเวลาเพียงหนึ่งชั่วโมงโดยเครื่องบิน ตรงกันข้ามกับคนยากจนที่ต้องรอสวัสดิการรถไฟฟรีของรัฐ เพื่อเดินทางไปเชียงใหม่ด้วยเวลากว่า 16 ชั่วโมง หรือเศรษฐกิจที่ต้องการจะส่งเอกสารจากที่ทำงานไปให้ลูกค้าในอีกบริษัทหนึ่ง ไม่จำเป็นต้องเดินทางไปส่งเอกสารดังกล่าวด้วยตนเอง สามารถจะเลือกจ้างพนักงานส่งของ (messenger) ทำแทน เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอาชีพอย่างพนักงานส่งของเป็นหนึ่งในสิ่งที่ถูกผลิต/สร้างขึ้น เมื่อเวลาที่มีความสำคัญกลายเป็นทุนรูปแบบหนึ่ง

นอกจากนี้เมื่อเวลากลายเป็นทุน ได้สร้างความหมายสัญญะของตนขึ้นมาในสังคม คือระหว่างการเล่นของคู่สนทนาใดๆ ก็ตาม หากมีใครคนใดคนหนึ่งในกลุ่มสนทนาเหลือบมองดูนาฬิกาบ่อยครั้ง คู่สนทนาอีกฝ่ายหนึ่งจะรู้ทันทีว่า คู่สนทนาของตนมีธุระต้องไปทำต่อ ซึ่งหากพิจารณาแบบสัญวิทยาของบาร์ตส์จะเข้าใจได้ชัดเจนขึ้น กล่าวคือ รูปสัญญะของเหตุการณ์นี้คือ การเหลือบมองดู

นาฬิกา มีความหมายสัญญาที่ต้องการจะสื่อคือ การสื่อสารเพื่อแสดงความต้องการหยุดการสนทนาและออกจากที่นั่น ซึ่งบิดเบือน/ทำให้พรัมัวเกี่ยวกับวิถีคิดแบบทุนนิยมที่ได้จัดการเวลาให้กลายเป็นส่วนหนึ่งของ “ทุน” รูปแบบหนึ่ง

ประการที่สาม นาฬิกาช่วยสร้างระเบียบเกี่ยวกับการติดต่อสื่อสารให้มีลักษณะหนึ่งเดียวภายใต้เงื่อนไขของเวลาที่แน่นอน อดีตแต่ละท้องถิ่นมีเวลาแตกต่างกัน แต่เมื่อเกิดเวลามาตรฐานกลางเกิดขึ้น ทำให้เวลาของท้องถิ่นสลายลงไป ส่งผลให้มนุษย์ในแต่ละท้องถิ่นที่สามารถสื่อสารกันได้ง่ายขึ้น และก่อให้เกิดระบบการคมนาคมขนส่งที่เที่ยงตรงผ่านเวลามาตรฐานเดียวกัน ไม่เช่นนั้นเราอาจจะต้องปรับเวลาในนาฬิกาข้อมือทุกครั้งที่ได้เดินผ่านเมือง อำเภอ หรือกระทั่งตำบล เพราะแต่ละตำบล/อำเภอ/เมือง จะกำหนดเวลาของท้องถิ่นของตนซึ่งจะคาดเคลื่อนจากตำบล/อำเภอ/เมืองอื่นๆ เช่น ปี 1870 นักท่องเที่ยวคนหนึ่งเดินทางด้วยรถไฟจากวอชิงตันไปยังเมืองซานฟรานซิสโก

นักท่องเที่ยวคนดังกล่าวอาจจะต้องตั้งเวลาของนาฬิกา
ข้อมือในทุกเมืองที่เขาเดินทางผ่านมากกว่าสองร้อยครั้ง
หรือบุคคลที่ต้องการโดยสารรถไฟอาจจะสับสนกับตาราง
รถไฟว่าเวลาที่เขียนไว้เป็นเวลาของเมืองต้นทาง เมืองของ
ผู้โดยสารที่กำลังนั่งรถ หรือเมืองปลายทางของรถไฟ เป็น
ต้น ซึ่งการกำหนดเวลามาตรฐานสากลของโลกได้ใช้เวลาที่
เมืองกรีนิช สหราชอาณาจักร (Greenwich Mean Time,
GMT)¹¹

ช่วงเวลาที่มีการกำหนดเวลามาตรฐานโลกนั้น
นาฬิกาข้อมือยังไม่เป็นที่แพร่หลายแก่ประชาชนโดยทั่วไป
ดังนั้นรัฐจึงได้จัดสร้างหอนาฬิกาตามศูนย์กลางเมืองใหญ่
ต่างๆ เพื่อให้สะดวกแก่การมองเห็นและแสดงถึง
พัฒนาการ/ความก้าวหน้าของเมืองนั้นๆ รูปแบบหนึ่ง เช่น
หอนาฬิกาบิกเบน (Big Ben) เป็นสัญลักษณ์แทน

¹¹ การกำหนดเวลามาตรฐานสากลก็มีการต่อสู้ช่วงชิงการถือครองเวลามาตรฐาน
กลางเช่นกัน พิจารณาเพิ่มเติมได้ที่ Stephen Kern, *The culture of Time and Space
1880-1918* (Cambridge, Massachusetts London : Harvard University Press,
2003).

พระราชวังเวสต์มินสเตอร์ (Palace of Westminster) ในกรุงลอนดอน, หอนาฬิการาชาไบ (Rajabai Tower) ในเมืองมุมไบ (Mumbai) และหอนาฬิกาสแปสคาเยา (Spasskaya Tower) ในพระราชวังเครมลิน มอสโก (Moscow Kremlin) ต่อมาเมื่อหอนาฬิกาเดินทางผ่านเข้ามายัง “ประเทศโลกที่สาม” อย่างประเทศไทย การสร้างหอนาฬิกาจึงกลายเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึง “ความทันสมัยตามตะวันตก”¹²

ประการสุดท้าย การเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมนาฬิกาเพื่อดูเวลาเป็นเครื่องกำหนดอัตลักษณ์แห่งชนชั้น เนื่องจากว่านาฬิกาเป็นสินค้าที่มีอายุการใช้งานยาวนาน ถ้าไม่มีการเปลี่ยนแปลงความหมายสัญลักษณ์ของนาฬิกาให้มีความหมายมากกว่าการบอกเวลา อุตสาหกรรมนาฬิกาย่อมดำรงอยู่ไม่ได้ ด้วยเหตุนี้อุตสาหกรรมนาฬิกาจึงต้องปรับตัวตามวิถีคิดแบบทุนนิยมที่สนับสนุนให้เกิดการบริโภค ดังนั้นอุตสาหกรรมการผลิตนาฬิกาจึงต้องผลิตนาฬิกาที่มี

¹² วุฒิ วัฒนสิน, “หอนาฬิกาปัตตานี,” *รัฐมิถิแล* ปีที่ 28 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2550), หน้า 89-93.

ความแตกต่างหลากหลาย ทั้งรูปทรง ประโยชน์ใช้สอย
ต่างๆ ที่เห็นได้จากรูปลักษณะที่ปรากฏ และสร้าง
ความหมายสัญลักษณ์เกี่ยวกับรูปแบบเฉพาะของสินค้า และ
เครื่องหมายการค้า/ยี่ห้อ (brandname) ของตนเอง

รูปลักษณะของสินค้าเป็นลักษณะที่ปรากฏให้เห็น
ได้ด้วยผัสสะทางด้านสายตาของมนุษย์ ซึ่งนักประดิษฐ์
นาฬิกาไม่ได้ออกแบบนาฬิกาจากความว่างเปล่า แต่จะ
สร้างรูปลักษณะของสินค้าให้ตรงกับบุคลิกลักษณะของ
กลุ่มเป้าหมายด้วยการกำหนดบุคลิกลักษณะเหมารวม
(Stereotype) ของกลุ่มเป้าหมาย เช่น บริษัท คาสิโอ
คอมพิวเตอร์ จำกัด ได้สร้างเครื่องหมายการค้าย่อยภายใต้
เครื่องหมายการค้าใหญ่ casio เพื่อเจาะจงกลุ่มเป้าหมาย
เฉพาะ เช่น G-Shock และ Baby-G ที่สร้างขึ้นมาโดยเจาะ
ตลาดวัยรุ่นชายและหญิงตามลำดับ โดยการแตก
เครื่องหมายการค้าย่อยลงมา เพื่อคงไว้ซึ่งความแตกต่าง
ของ casio ซึ่งเป็นสินค้าชั้นนำดังจะกล่าวต่อไปข้างหน้า ซึ่ง

เครื่องหมายการค้าอย่าง G-Shock และ Baby-G น่าสนใจ
เมื่อพิจารณาแบบมายาคติดังต่อไปนี้

รูปสัญลักษณ์คือ นาฬิกาที่บ่งบอกเวลาได้เหมือน
นาฬิกาอื่นทั่วไป มีความหมายสัญลักษณ์ที่ต้องการสื่อคือ
นาฬิกา G-Shock สำหรับวัยรุ่นชายตัวเรอมีขนาดใหญ่
ทนทาน ทันสมัย สีเข้ม เช่น ดำ แดง น้ำเงิน เป็นต้น ราคาไม่
ถูกและแพงจนเกินไป ตรงกันข้ามกับนาฬิกา Baby-G
สำหรับวัยรุ่นหญิง ตัวเรอมีขนาดเล็กกะทัดรัด ทันสมัย สี
อ่อนหวาน เช่น ขาว ชมพู เป็นต้น ราคาไม่ถูกและแพง
จนเกินไป และมายาคติที่ถูกบิดเบือน/ทำให้พวามั่วคือ
ระบบความคิดที่จัดระเบียบผู้ชายและผู้หญิงที่แตกต่างกัน
อย่างชัดเจนตายตัว ที่ผู้ชายต้องมีลักษณะยิ่งใหญ่เข้มแข็ง
และกิจกรรมในชีวิตประจำวันที่มีการใช้กำลังมากจึงต้องมี
ความทนทาน ขณะที่ผู้หญิงมีลักษณะเปราะบางอ่อนหวาน
และกิจกรรมในชีวิตประจำวันจะเกี่ยวข้องกับความประณีต
ละเอียด ใช้แรงน้อย และอำพรางระบบคิดของทุนนิยมที่จะ
บิดเบือนการเลือกซื้อสินค้าให้มีลักษณะบริโภคนิยม ให้พ้น

จากการบริโภคตามความจำเป็นไปสู่การบริโภค ความหมายของสินค้าแทน

เครื่องหมายทางการค้าต่างๆ ยังมีความหมาย
สัญลักษณ์ที่ถูกสร้างขึ้นภายใต้ชื่อเครื่องหมายการค้าต่างๆ
ด้วย เช่น โรเล็กซ์ (Rolex) สำหรับเมืองไทยมีความหมาย
สัญลักษณ์ที่แสดงถึงฐานะทางการเงินอันดีของผู้สวมใส่
ถึงแม้ว่าจะมีเครื่องหมายการค้าอื่นๆ ที่จำหน่ายนาฬิกา
ราคาสูงเท่าหรือมากกว่าโรเล็กซ์ก็ตาม หรือเครื่องหมาย
การค้าบางเครื่องหมายการค้ายังผูกโยงความหมายสัญลักษณ์
ที่มีอยู่ก่อนหน้านี้ในการตั้งชื่อเครื่องหมายการค้า เช่น
Swatch ที่มาจาก Swiss + Watch โดยมีความหมาย
สัญลักษณ์ที่ต้องการจะสื่อเพื่อแสดงถึงแหล่งกำเนิดของสินค้า
ว่า มาจากสวิตเซอร์แลนด์ และสร้างความน่าเชื่อถือ
เกี่ยวกับการเที่ยงตรงและหรูหรา อันเนื่องมาจากความหมาย
สัญลักษณ์ของนาฬิกาจากสวิตเซอร์แลนด์ (swiss brand) ที่มี
อยู่ก่อนหน้านี้ว่า นาฬิกาจากสวิตเซอร์แลนด์จะมีความ
เก่าแก่ (หลังด้วยเวลาอันยาวนาน) ทักษะของช่างฝีมือ

ความประณีตและคุณภาพของตัวเรือน รวมกับเรื่องเล่า (story) แห่งจุดกำเนิด ภาพโฆษณา หนังสือ ทำให้ผู้คนที่สวมใส่ไม่เพียงแต่สวมใส่นาฬิกา แต่ยังสวมใส่ประวัติศาสตร์ของนาฬิกาไปด้วย และยังเป็นการสร้างเครื่องหมายการค้าเพื่อให้เกิดความหลงใหล (Passion) อย่างแท้จริง¹³ และซ้อนทับกับความหมายสัญลักษณ์อื่น ๆ หนึ่งเกี่ยวกับความเป็นคนสวิตเซอร์แลนด์อีกชั้นหนึ่ง ที่เชื่อว่าคนสวิตซ์เป็นคนซื่อ ละเอียด รอบคอบ เป็นนักประดิษฐ์ฝีมือดี ดังนั้นนาฬิกาที่เกิดขึ้นจึงมีความละเอียดอ่อน¹⁴ (***) และทั้งหมดนี้เป็นมายาคติที่บิดเบือน/ทำให้พรัมัวเกี่ยวกับ การขีดเส้นแบ่งทางชนชั้นผ่านการครอบครองนาฬิกา ด้วยการสร้างอัตลักษณ์ที่แสดงถึงความร่ำรวยของผู้สวมใส่นาฬิกาบางเครื่องหมายการค้า และอคติที่แฝงฝังความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องความสำคัญของจุดกำเนิด หมายถึง สิ่งของ

¹³ ไม่ระบุผู้เขียน, “ทำไมต้อง Swiss Brand,” *Marketeer*, ปีที่ 7 ฉบับที่ 82 (ธันวาคม 2549), หน้า 90-126.

¹⁴ ไม่ระบุผู้เขียน, “อดิศักดิ์ ลีมหาสารโกชน์ นาฬิกาที่ให้มากกว่าการบอกเวลา,” *ธุรกิจก้าวหน้า*, ปีที่ 5 ฉบับที่ 50 (กันยายน 2535), หน้า 26.

ต่างๆ จะมีความสมบูรณ์สูงสุดก็ต่อเมื่อย้อนกลับไปหาจุดกำเนิดของสิ่งๆ นั้นในตัวของมันเอง กล่าวคือ การจะทำนาฬิกาที่สมบูรณ์ที่สุด ควรทำจากคนหรือหมู่บ้านที่ผลิตนาฬิกาที่เที่ยงตรงในอดีตนั่นเอง

นอกจากนี้การกำหนดราคาสินค้าเป็นการจัดแยกกลุ่มชนชั้นของลูกค้านี้เกี่ยวกับความสามารถในการซื้อสินค้า ซึ่งสินค้าแต่ละกลุ่มจะมีกลวิธีในการจัดจำแนกกลุ่มสินค้ามากกว่าเพียงราคาที่กำหนดเพียงอย่างเดียว ยังมีลักษณะบางประการที่ผู้จำหน่ายสมควร/ไม่สมควรกระทำเพื่อตอกย้ำคุณค่าของสินค้า เช่น นาฬิกาชั้นนำ/ระดับสูงจะไม่ลดราคาสินค้าลง เนื่องจากเป็นความพยายามของผู้ผลิตสินค้าที่ต้องการสร้างความแตกต่างกับนาฬิกาในระดับกลางและระดับล่าง สิ่งที่ผู้จำหน่ายกระทำคือการตอกย้ำความหมายสัญญาของนาฬิกาในระดับบน ที่ถูกต้องและเหมาะสมที่จะมีคนเพียงกลุ่มเดียวที่สามารถครอบครองได้ ดังนั้นสิ่งที่บริษัทนาฬิกาที่มีเครื่องหมายการค้าชั้นนำต้องการจะขยายธุรกิจไปสู่ลูกค้ากลุ่มอื่นๆ จะทำการแยก/แตกเครื่องหมายการค้า

ย่อยออกมา เพื่อคงระดับเครื่องหมายการค้าชั้นนำไว้ เช่น การแยก/แตกเครื่องหมายการค้าย่อยของ Casio ไปเป็น G-Shock, Baby-G เป็นต้น ซึ่งแต่ละเครื่องหมายการค้าจะมีกลุ่มเป้าหมายเฉพาะของตนเองที่ชัดเจน

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่าบุคคลเลือกซื้อนาฬิกา ผ่านการบริโภคสัญญาหรือความหมายสัญญาของนาฬิกา ไม่สามารถมีอิสระเสรีทางความคิดอย่างเต็มที่ แต่ต้องเลือกผ่านชุดความคิดความหมายบางอย่างที่กำกับสินค้านั้นๆ ไปด้วย กล่าวคือบุคคลเลือกซื้อนาฬิกาโดยคาดหวังถึง ช่วงเวลาที่นาฬิกาเรือนนั้นจะอยู่บนข้อมือของผู้ซื้อ ซึ่งจะสะท้อนถึงบุคลิกลักษณะเฉพาะตัวของบุคคลนั้นที่เลือกจะ นำเสนอตัวตนแก่สาธารณะด้วยเช่นกัน เช่น ผู้ชายวัย 40 เลือกสวมใส่นาฬิกาโรเล็กซ์เพื่อต้องการแสดงถึงความภูมิฐาน มีความมั่นคงทางฐานะเศรษฐกิจ หรือวัยรุ่นผู้ชายและหญิงเลือกจะสวมใส่นาฬิกาที่มีแนวทันสมัยแบบ G-Shock หรือ Baby-G เพื่อแสดงถึงความล้ำสมัย ปราดเปรี้ยวของ

ตนเอง หรือการเลือกซื้อนาฬิกาชั้นนำเพื่อแสดงถึงฐานะทางการเงิน เป็นต้น

กลวิธี/เทคนิคของกระบวนการสร้างความหมาย

จากที่กล่าวมา ทำให้เห็นถึงภาคปฏิบัติการทางอำนาจของนาฬิกาในฐานะผู้กระทำ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอำนาจของนาฬิกาซึ่งเป็นสิ่งประดิษฐ์ของมนุษย์ที่สร้างความหมายต่อสังคม รวมถึงมีส่วนต่อการจัดการควบคุมร่างกายและความคิดของมนุษย์ โดยมนุษย์แทบไม่คิดตั้งคำถามกับอำนาจเหล่านั้นเลย กลับยอมรับอย่างเป็นปกติ/ธรรมดา อันแสดงถึงกลวิธีของกระบวนการสร้างอำนาจที่แยบยลต่อการจัดการ ซึ่งนาฬิกามีกลวิธี/เทคนิคการนำเสนออันแยบยล 4 ประการ กล่าวคือ

ประการแรก การเปลี่ยนรูปแบบนาฬิกาขนาดใหญ่ สู่รูปแบบขนาดเล็กสำหรับการพกพาได้สะดวกและราคาถูกลง การพัฒนาทางเทคโนโลยีของนาฬิกาส่งผลให้เวลากลายเป็นสิ่งสำคัญของทุกคน ทุกคนสามารถจะล่วงรู้

เวลาได้ช่วยนาฬิกาข้อมือ เพราะหากนาฬิกาที่ถูกลืม
ขึ้นมายังคงมีขนาดใหญ่โตเหมือนนาฬิกา ทุกคนยอม
ไม่สามารถเห็น เวลาผ่านนาฬิกาจากนาฬิกาได้ทุก
ขณะที่ต้องการ ตรงกันข้ามกับนาฬิกาขนาดเล็กที่สามารถ
พกติดตัวได้ พร้อมจะสะกดมนุษย์ให้สยบยอมเป็นทาสของ
เวลาภายใต้นาฬิกาที่เดินอย่างเคร่งครัดทุกขณะที่เหลือบ
มองดูเวลาบนข้อมือ นอกจากนี้ความสามารถที่เพิ่มขึ้นของ
นาฬิกาพกพา เช่น ตั้งเวลาปลุก จับเวลา เป็นต้น ยัง
บิดเบือน/ทำให้พรัมัวความหมายของมนุษย์ผู้สยบยอมต่อ
เวลา และตกอยู่ภายใต้การควบคุมของเวลาที่เคร่งครัด ใน
เวลาเดียวกัน นาฬิกาที่ได้รับการมองในอีกลักษณะที่เป็น
ส่วนหนึ่งของความทันสมัยที่เพิ่มขึ้นด้วย

ประการที่สอง การส่งผ่านอำนาจของนาฬิกาสู่
อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ เช่น โทรศัพท์มือถือ โทรทัศน์
วิทยุ กล้องถ่ายรูป เป็นต้น กล่าวคือ อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์
ต่างๆ ล้วนแต่ติดตั้งนาฬิกาของตนเอง เพื่อช่วยในการ
คาดการณ์เวลาทำงานของอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์นั้นๆ โดย

เมื่อพิจารณาแบบสัญญาวิทยาจะเห็นได้ว่า มีรูปสัญญะคือ แสดงให้เห็นถึงความสามารถที่เพิ่มขึ้นของอุปกรณ์ต่างๆ ซึ่งสามารถบอกเวลาได้ มีความหมายสัญญะที่ต้องการจะสื่อคือ แสดงถึงความทันสมัยและความมีประสิทธิภาพของอุปกรณ์เหล่านั้น และมีมายาคติที่บิดเบือนหรือทำให้พรัอมัวคือ การตอกย้ำความสำคัญของเวลาที่แน่นอนตายตัวเหมือนเวลากลายเป็นทวนชนิดหนึ่งที่ว่าแต่ละคนจะมี 24 ชั่วโมง เท่าๆ กันในหนึ่งวัน ซึ่งจำเป็นต้องถูกใช้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ประการที่สาม สถานที่ขายนาฬิกา นาฬิกาจะถูกขายโดยแบ่งแยกประเภทของนาฬิกา และระดับราคากกล่าวคือ นาฬิการาคาถูกจะวางขายบนทางเท้าหรือร้านค้าเล็กๆ แต่ถ้านาฬิกาในระดับกลางจะเริ่มถูกจำหน่ายในห้างสรรพสินค้าหรือศูนย์การค้าตามแผนกของสินค้า และนาฬิกาที่มีเครื่องหมายการค้าชั้นนำ และมีราคาแพงจะถูกจัดแสดงให้เลือกบนพื้นที่เฉพาะเท่านั้น เพื่อแบ่งแยกกลุ่มชนชั้นของลูกค้า ดังตัวอย่างที่ครั้งหนึ่งเคยมีคดียฟ้องร้อง

เกี่ยวกับสถานที่จัดแสดงนาฬิกาคือ บริษัท Fortunoff Fine Jewellery and Silverware ได้ฟ้องบริษัท North American Watch กับอีก 4 สาขา รวมทั้งห้างใหญ่ Tiffany ด้วยข้อกล่าวหาคือ บริษัท North American Watch ไม่ยอมส่งนาฬิกาชั้นนำมาวางจำหน่ายที่ร้าน ทำให้บริษัทเกิดความเสียหาย ซึ่งบริษัท North American Watch ให้เหตุผลต่อเหตุการณ์ดังกล่าวคือ “นาฬิกาของเราเป็นนาฬิกาชั้นดีเยี่ยม และควรจะมีจำหน่ายโดยร้านขายนาฬิกาชั้นดีเยี่ยมโดยเฉพาะเท่านั้น”¹⁵

พื้นที่การจัดแสดงนาฬิกาของร้านค้า ย่อมแตกต่างกันตามเครื่องหมายการค้าและราคา นาฬิกาที่มีเครื่องหมายการค้าชั้นนำและราคาแพงจะถูกจัดแสดงในตู้กระจกที่มีแสงไฟส่องสว่างที่เรือนนาฬิกา แสดงให้เห็นถึงการเพิ่มคุณค่าของนาฬิกาให้มีลักษณะเหมือนสิ่งศักดิ์สิทธิ์/ของวิเศษในตำนานที่ถูกเก็บไว้อย่างดี และสร้างระยะความ

¹⁵ แม็กไทย, “นาฬิกา,” *คลังสมอง* ฉบับที่ 33 (ธันวาคม 2527), หน้า 89-93.

ห่างระหว่างผู้ซื้อกับนาฬิกาในระดับหนึ่ง ที่ผู้ซื้อไม่สามารถสัมผัสจับต้องได้โดยทันที ต้องมีความสนใจมากพอจึงจะขอดูจากพนักงานร้าน ซึ่งเท่ากับเป็นการจำกัดกลุ่มลูกค้าที่มีฐานะดี และต้องการจะเลือกซื้อเท่านั้นที่คุณควรจะเลือกชมและสวมใส่

นอกจากนี้ งานมหกรรมแสดงสินค้านาฬิกาหรือ Watch Fair เป็นอีกหนึ่งตัวอย่างที่ผลิตซ้ำ/ตอกย้ำเรื่องอำนาจของการจำแนก/แยกแยะกลุ่มลูกค้าผ่านเทคนิคการนำเสนอสินค้าในสถานที่เฉพาะ ซึ่งหากใช้สัญวิทยาของบาร์ตส์มาวิเคราะห์จะเข้าใจได้ว่า รูปสัญณะคือ การแสดงความหลากหลายรูปแบบของนาฬิกา สื่อความหมาย สัญณะถึงความสามารถของบุคคลที่จะสามารถเข้าไปเลือกชมและเลือกซื้อได้ ซึ่งมีมายาคติที่ถูกบิดเบือน/ทำให้พวามัวคือ ช่อนความหรูหราฟุ่มเฟือย หรือการบริโภคความหมาย สัญณะที่เกินความจำเป็นของวิถีคิดแบบทุนนิยม บริโภคนิยม และยังแบ่งกลุ่มลูกค้าชนชั้นกลางระดับบนถึงชนชั้นสูงเท่านั้น ที่คุณควรจะเลือกซื้อสินค้านั้นได้

ประการที่สุดท้าย การสถาปนาตัวตนของนาฬิกา ให้กลายเป็นศิลปะหรือของสะสม ทำให้สินค้าถูกสะสมและมีมูลค่าที่เพิ่มมากขึ้นได้ สิ่งที่ทำให้ของสะสมแตกต่างจากสินค้าโดยทั่วไปคือ การกลับตาลปัตรเกี่ยวกับความด้อยค่าของสินค้าตามกาลเวลา เป็นความสูงค่าของสินค้าตามกาลเวลา กล่าวคือ ปกติสินค้าโดยทั่วไปจะมีมูลค่าลดลงตามกาลเวลาที่เดินไปข้างหน้า เช่น คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ เป็นต้น ตรงกันข้ามกับของสะสมที่จะเพิ่มมูลค่าขึ้นตามกาลเวลาที่เดินไปข้างหน้า เช่น เครื่องลายคราม นาฬิกาบางรุ่น งานศิลปะของศิลปินบางคน เป็นต้น

ผศ.ดร.พรชัย ตระกูลวรานนท์ ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับเรื่องของสะสมไว้ว่า การสะสมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นและดำเนินไปเพื่อชนชั้น โดยชนชั้น และเป็นของชนชั้นอย่างแท้จริง และการสะสมถูกใช้ในหลายความหมายเช่น การแสดงถึงประวัติศาสตร์รากเหง้าของตน, การสืบต่ออดีต

ลักษณะตัวเองให้สูงขึ้น, การสะสมทุนที่มีคุณค่าบางอย่างในสังคม และเป็นศิลปะหรือคุณค่าทางจิตใจ¹⁶

การเปลี่ยนนาฬิกาข้อมือ (ราคาแพง) ของเครื่องหมายการค้าบางรุ่นให้กลายเป็นของสะสมจึงเป็นมายาคติรูปแบบหนึ่ง กล่าวคือ เมื่อพิจารณารูปสัญลักษณ์คือการเลือกสะสมนาฬิกาที่มีราคาแพง โดยมีความหมายสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงชนชั้นทางสังคมของผู้ครอบครอง และมายาคติที่บิดเบือน/ทำให้พรัมมัวคือ ความสามารถของการแปลงรูปแบบของทุนนิยม เพื่ออำพรางไม่ให้เห็นถึงความฟุ้งเฟ้อของผู้บริโภค ต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าราคาแพงที่เกินความจำเป็น เป็นการเลือกบริโภคความหมายสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงตัวตนและสร้างวิถีชีวิตรูปแบบใหม่ของตนเอง/กลุ่มคน (ผู้มีทรัพย์สินที่เกินพอ) ที่แตกต่างกับคนอื่น/กลุ่มอื่นที่ไม่สามารถจะทำได้

¹⁶ พรชัย ตระกูลวรานนท์, “โลกของนักสะสม,” *Corporate Thailand*, ปีที่ 10 ฉบับที่ 104 (พฤษภาคม 2548), หน้า 20,22.

สรุป

นาฬิกาได้สร้าง/ผลิตความหมายให้แก่ผู้ใช้นาฬิกา

4 ความหมายคือ

- เปลี่ยนมนุษย์จากผู้ที่สามารถเล่น/ต่อรองกับเวลาให้กลายเป็นผู้สยบยอมต่อเวลา (เพื่อควบคุมกิจกรรมของมนุษย์)
- เปลี่ยนเวลาให้กลายเป็นทุน (เพื่อจัดวางชีวิตมนุษย์ให้เกิดประโยชน์สูงสุด)
- เปลี่ยนการติดต่อสื่อสารที่ไร้ระเบียบให้เป็นระเบียบ (จากการกำหนดเวลามาตรฐานสากล)
- เปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคของมนุษย์ (จากวัตถุประสงค์ของนาฬิกาเพื่อบอกเวลาเป็นเครื่องแสดงถึงอัตลักษณ์ของผู้สวมใส่/ครอบครอง)

โดยใช้เทคนิค/กลวิธี 4 ประการคือ

- การพัฒนาทางเทคโนโลยีการผลิตนาฬิกาให้มีขนาดเล็กและราคาถูกลง (เพื่อให้ทุกคนล่วงรู้เวลาได้ด้วยตนเอง)
- การส่งผ่านอำนาจของนาฬิกาสู่อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ (เพื่อตอกย้ำให้เห็นว่าเวลามีความสำคัญ)
- สร้างสถานที่ขายนาฬิกาเฉพาะ (เพื่อกำหนดกลุ่มลูกค้า) และ
- สถาปนานาฬิกาให้กลายเป็นงานศิลปะ/ของสะสม (เพื่อขีดเส้นแบ่งวิถีชีวิตที่ชัดเจนระหว่างสิ่งที่คนรวยทำได้ แต่คนจนทำไม่ได้)

บรรดาคนทั่วไปมักจะเห็นและเข้าใจว่า นาฬิกาเป็นเพียงเครื่องสะท้อนภาพหรือเป็นตัวแทนโลกของเวลาอย่างเรียบง่าย แต่ผู้เขียนเห็นว่า นาฬิกาไม่ได้สะท้อนโลกหรือเพียงแค่ว่าเป็นตัวแทนของเวลาซึ่งถูกสร้างขึ้นมาอย่างเชื่องๆ ทว่านาฬิกาได้สร้างความหมายที่ยิ่งใหญ่ และเปลี่ยนวิถีชีวิตของมนุษย์อย่างมหาดศาล ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของปฏิบัติการทางอำนาจที่น่าชวนให้ขบคิด มากกว่าที่จะละเลยหรือ

ปล่อยให้วางให้อำนาจจัดการควบคุมชีวิตโดยไม่รู้เท่าทัน โดย
สยบยอม/ยอมรับว่าสิ่งต่างๆ รอบตัวเป็นเรื่องธรรมชาติที่ไม่
จำเป็นต้องขบคิดต่อ ซึ่งผู้เขียนเห็นด้วยกับฟูโกต์ที่ได้กล่าว
ไว้ว่า “สิ่งที่คุณเป็นเรื่องธรรมชาติมากที่สุด อาจแฝงไปด้วย
การใช้อำนาจมากที่สุด” จึงควรที่จะเริ่มต้นคิดและตั้ง
คำถามกับสิ่งรอบตัวมากขึ้น

บรรณานุกรม

-
<http://www.midnightuniv.org/midnight2545/document9714.html>

- <http://s2organizer.com/th/portfolio.php?page=4>

- *Corporate Thailand*, ปีที่ 10 ฉบับที่ 104 (พฤษภาคม 2548), หน้า 18-30, 154-177.

- Stephen Kern, *The culture of Time and Space 1880-1918* (Cambridge, Massachusetts London : Harvard University Press, 2003).

- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, วาทกรรมการพัฒนา : อำนาจ
ความรู้ ความจริง เอกลักษณะ และความเป็นอื่น
(กรุงเทพฯ : วิชาษา, 2543).
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, สัญญาวิทยา, โครงสร้างนิยม, หลัง
โครงสร้างนิยม กับการศึกษารัฐศาสตร์ (กรุงเทพฯ
: วิชาษา, 2545).
- ณัฐฐา วงษ์วานิช, “รายการปฏิบัติการล่าฝัน (Academy
Fantasia) : มุมมองจากสัญญาวิทยาและ
ปรากฏการณ์วิทยา,” รัฐศาสตร์สาร, ปีที่ 27 ฉบับ
ที่ 1, 2549, หน้า 181-205.
- ไทยโพสต์, 12 มกราคม 2552.
- ธงชัย วินิจจะกุล, วิธีการศึกษาประวัติศาสตร์แบบวงศ์
วิทยา (Genealogy), รายงานโครงการวิจัยเสริม
หลักสูตร คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534.
- พิพัฒน์พันธุ์ สุวรรณอักษร, การผลิต การส่งออก และการ
นำเข้านาฬิกาและชิ้นส่วนประกอบของนาฬิกาของ
ไทย, วิทยานิพนธ์วิทยาศาตร์มหาบัณฑิต

ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
, 2539.

- มิเช็ล ฟูก็อดต์ เขียน, *ร่างกายใต้บังคับการ The chapter "Les corps dociles" from Sureiller et punir,* ทงกร โภคธรรม แปล, นพพร ประชากุล บก. (กรุงเทพฯ : คบไฟ, 2547).
- ไน้ระบู้เขียน, "ทำไมต้อง Swiss Brand," *Marketeer*, ปีที่ 7 ฉบับที่ 82 (ธันวาคม 2549), หน้า 90-126.
- ไน้ระบู้เขียน, "อดิศักดิ์ ลิ้มสุราโภชน นาฬิกาที่ให้มากกว่าการบอกเวลา," *ธุรกิจก้าวหน้า*, ปีที่ 5 ฉบับที่ 50 (กันยายน 2535), หน้า 21-28, 31-34.
- แม็กไทย, "นาฬิกา," *คลังสมอง* ฉบับที่ 33 (ธันวาคม 2527), หน้า 89-93.
- โรล็องด์ บาร์ตส์ เขียน, *มายาคติ, วรรณพิมล อังคศิริสรรพ* แปล, นพพร ประชากุล บก. (กรุงเทพฯ : คบไฟ, 2551).
- วุฒิ วัฒนสิน, "หอนาฬิกาปัตตานี," *รัฐมิแล* ปีที่ 28 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2550), หน้า 89-93.

- สุทธาสินี จิตรกรรมไทย, “คาราโอเกะ’ สิ่งประดิษฐ์ที่ไม่
นำมียอยู่บนโลก!!...?”, มติชน, 18 มกราคม 2552, หน้า
17.
-

- เอกสารดาวน์โหลดจากเว็บไซต์มหาวิทยาลัยเที่ยงคืน
- <http://www.midnightuniv.org>
- นำมาเผยแพร่โดยได้รับอนุญาตแล้ว
- แปลงเป็น pdf สำหรับอ่านบนเครื่องอ่านหนังสืออิเล็กทรอนิกส์
ขนาดจอ 6 นิ้ว โดย วิษณุ เอื้อชูเกียรติ
- วันที่ 31 พฤษภาคม 2553